

**Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний економічний університет
Кафедра обліку у виробничій сфері**

КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЙ

з курсу

«БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ»

**для студентів спеціальності
«Облік і оподаткування»**

**Укладач:
к.е.н., доцент І.Я. Омецінська**

Тернопіль: ТНЕУ – 2016

ТЕМА 1. СУТНІСТЬ І МІСЦЕ ОБЛІКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ

- 1.1. Суть облікової інформації, її призначення та види.
- 1.2. Користувачі облікової інформації та їх інформаційні потреби.
- 1.3. Вимоги, яким має відповідати інформаційна система в обліку і звітності.
- 1.4. Суттєвість інформації.
- 1.5. Релевантність інформації.

1.1. Суть облікової інформації, її призначення та види

Інформація є важливою складовою економічного розвитку держави. Термін «інформація» походить від латинського слова «informatio». Інформація – це сукупність даних, відомостей, знань про об'єкт чи явище, що вивчаються.

Відповідно до Закону України «Про інформацію» інформація – це будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді. Даним законом виділено такі види інформації:

- інформація про фізичну особу;
- інформація довідково-енциклопедичного характеру;
- інформація про стан довкілля (екологічна інформація);
- інформація про товар (роботу, послугу);
- науково-технічна інформація;
- податкова інформація;
- правова інформація;
- статистична інформація;
- соціологічна інформація;
- інші види інформації.

Кожен з наведених видів інформації має свої способи обробки, змістове наповнення, цінність, форми представлення, вимоги до якості.

Важливе місце серед видів інформації займає економічна. Економічна інформація (economic information) використовується на всіх рівнях управління як в межах суб'єктів господарювання, так і держави в цілому. Під нею розуміють інформацію про суспільні процеси виробництва, розподілу, обміну та використання матеріальних благ, корисні дані сфери економіки, що відображають через систему натуральних, трудових і вартісних показників планову й фактичну виробничо-господарську діяльність та причинний взаємозв'язок між керуючим і керованим об'єктами.

Економічну інформацію поділяють в залежності від здійснюваних в управлінні функцій (рис. 1.1).

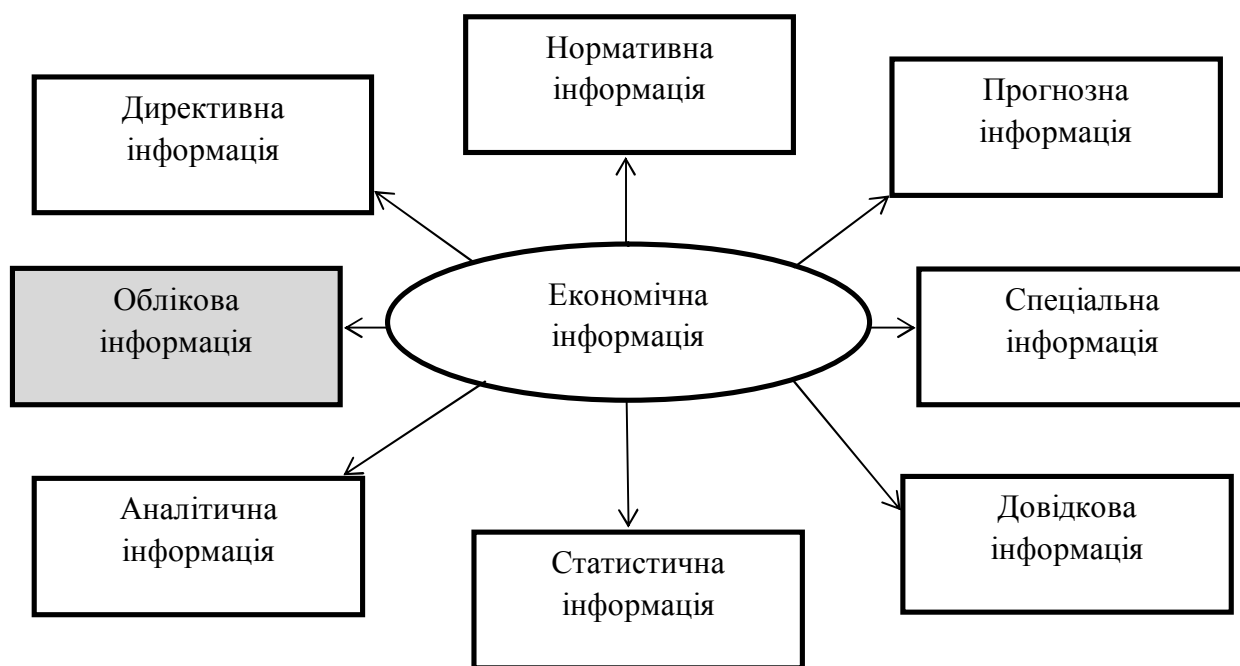

Рис. 1.1. Види економічної інформації

1.2. Користувачі облікової інформації та їх інформаційні потреби

Всі суб'єкти ринкової економіки є в тій чи іншій мірі користувачами облікової інформації. До основних користувачів належать власники підприємства, його персонал, інвестори, Державна фіскальна служба

України, Державна служба статистики України, банківські установи, покупці, постачальники, суспільство.

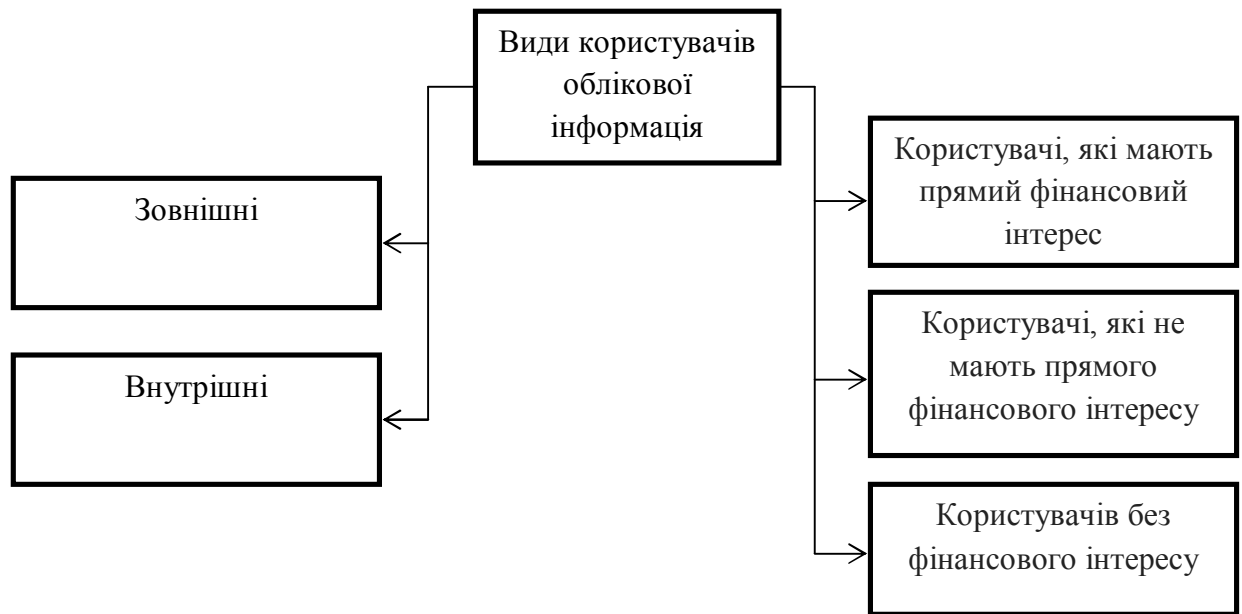

Рис. 1.3. Користувачі облікової інформації

1.3. Вимоги, яким має відповідати інформаційна система в обліку і звітності. Якість облікової інформації.

Вимоги, яким має відповідати інформаційна система в обліку і звітності відображені в НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». До них віднесено:

- дохідливість,
- зрозумілість,
- доречність,
- достовірність,
- зіставимість,
- суттєвість.

У вересні 2010 р. Радою з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку була видана Концептуальна основа фінансової звітності, яка замінює

Концептуальну основу складання та подання фінансових звітів. В Концептуальна основа фінансової звітності детально описані якісні характеристики корисної фінансової інформації

1.4. Суттєвість інформації

Відповідно до НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» суттєва інформація – інформація, відсутність якої може вплинути на рішення користувачів фінансової звітності. Суттєвість інформації визначається відповідними національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку або міжнародними стандартами фінансової звітності та керівництвом підприємства.

Відповідно до Міжнародного стандарту бухгалтерського обліку 1 «Подання фінансової звітності» пропуск або викривлення статей є суттєвими, якщо вони можуть (окремо чи у сукупності) впливати на економічні рішення, які приймають користувачі на основі фінансової звітності.

Суттєвість інформації, окрім П(С)БО та МСФЗ, визначається Листами Міністерства фінансів України «Про суттєвість у бухгалтерському обліку і звітності» від 29.07.2003 р. № 04230-04108 та «Щодо застосування критерію суттєвості» від 28.03.2014 р. № 31-08420-07/23-639/1/1084, Наказом Міністерства фінансів України «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо облікової політики підприємствата внесення змін до деяких наказів Міністерства фінансів України» від 27 червня 2013 р. № 635.

Кількісні критерії і якісні ознаки суттєвості інформації про господарські операції, події та статті фінансової звітності визначаються керівництвом підприємства, якщо такі критерії не встановлені положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, іншими нормативно-правовими актами, виходячи з потреб користувачів такої інформації.

1.5. Релевантність інформації

У процесі діяльності підприємства перед його керівництвом постійно виникають проблеми, що вимагають прийняття управлінських рішень, ухвалення яких ускладнюється наявністю декількох альтернативних варіантів. При виборі рішення серед альтернативних важливим є поділ інформації, на основі якої здійснюється такий вибір, на релевантну і нерелевантну.

Релевантна інформація – це інформація про доходи і витрати, яка може вплинути на прийняте рішення. Відповідно виділяють релевантні доходи і релевантні витрати.

Для прийняття оптимального управлінського рішення використовують концепцію диференціального аналізу, яка передбачає виділення диференційних доходів і диференціальних витрат.

У процесі прийняття поточних рішень доречно скористатися наступними правилами:

1. Якщо альтернативний вибір впливає на величину витрат, але доходи при цьому залишаються незмінними, то кращим з альтернативних варіантів є той, що веде до менших диференціальних витрат.

2. Якщо альтернативний вибір впливає одночасно на величину витрат і на величину доходів, то кращим вважається той альтернативний варіант, який забезпечує більший диференційний дохід.

3. Для обґрунтування вибору тієї чи іншої альтернативи необхідно порівнювати загальні величини доходів і витрат, оскільки значення окремих показників на одиницю продукції залежить від обсягу діяльності.

ТЕМА 2. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК В ІНФОРМАЦІЙНІЙ СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

2.1. Бухгалтерський облік як інформаційна система управління підприємством.

2.2. Концептуальні основи методології побудови бухгалтерського обліку.

2.3. Принципи побудови бухгалтерського обліку.

2.4. Організація бухгалтерського обліку на підприємстві.

2.1. Бухгалтерський облік як інформаційна система управління підприємством

Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» бухгалтерський облік – це процес виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації про діяльність підприємства зовнішнім та внутрішнім користувачам для прийняття рішень.

Раніше бухгалтерський облік сприймався у вітчизняній практиці тільки як інструмент хронометражу господарських операцій та формування звітності. Нині облік поступово перетворюється в засіб управління.

Облікові працівники глибше порівняно з іншим персоналом розуміють господарські процеси, у них є можливості оцінити їхню ефективність, глибше вникнути в сутність економіки.

Важливу роль бухгалтерський облік відіграє в управлінні економікою. За допомогою облікової інформації вусьому світі визначаються закономірності й тенденції розвитку підприємств, галузей та країни в цілому. Значну роль облік відіграє в розвитку міжнародних економічних стосунків.

Державне регулювання бухгалтерського обліку перебуває на стадії становлення, оскільки приймаються нові стандарти обліку, часто вносяться зміни в уже існуючі.

Постановою КМУ від 28.10.1998 № 1706 була затверджена Програма реформування системи бухгалтерського обліку із застосуванням міжнародних стандартів. Відтоді розпочався процес переходу на міжнародні стандарти фінансової звітності.

2.2. Концептуальні основи методології побудови бухгалтерського обліку

Концептуальна основа бухгалтерського обліку функціонує на перетині теоретичного та методологічного рівнів. Теоретичною основою побудови бухгалтерського обліку є економічна теорія, а методологічною – діалектичний метод пізнання, який передбачає гнучке сприйняття природи, суспільства і людського мислення. Бухгалтерський облік зазнає постійних змін, що пов'язані з розвитком економіки, науки, техніки, з визначенням пріоритетів суспільства.

Бухгалтерський облік, як елемент системи управління, виконує ряд функцій (рис. 2.1).

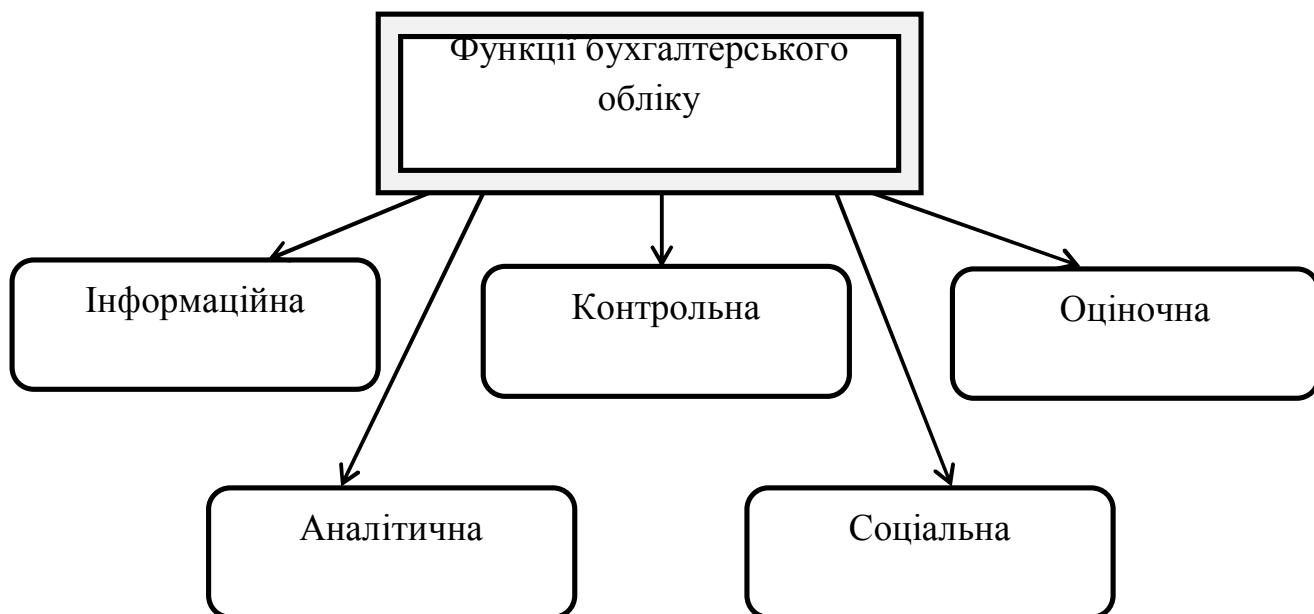

Рис. 2.1. Функції, які виконує бухгалтерський облік

Метод бухгалтерського обліку – це сукупність конкретно-емпіричних методичних прийомів, що забезпечують об'єктивне відображення об'єктів бухгалтерського обліку.

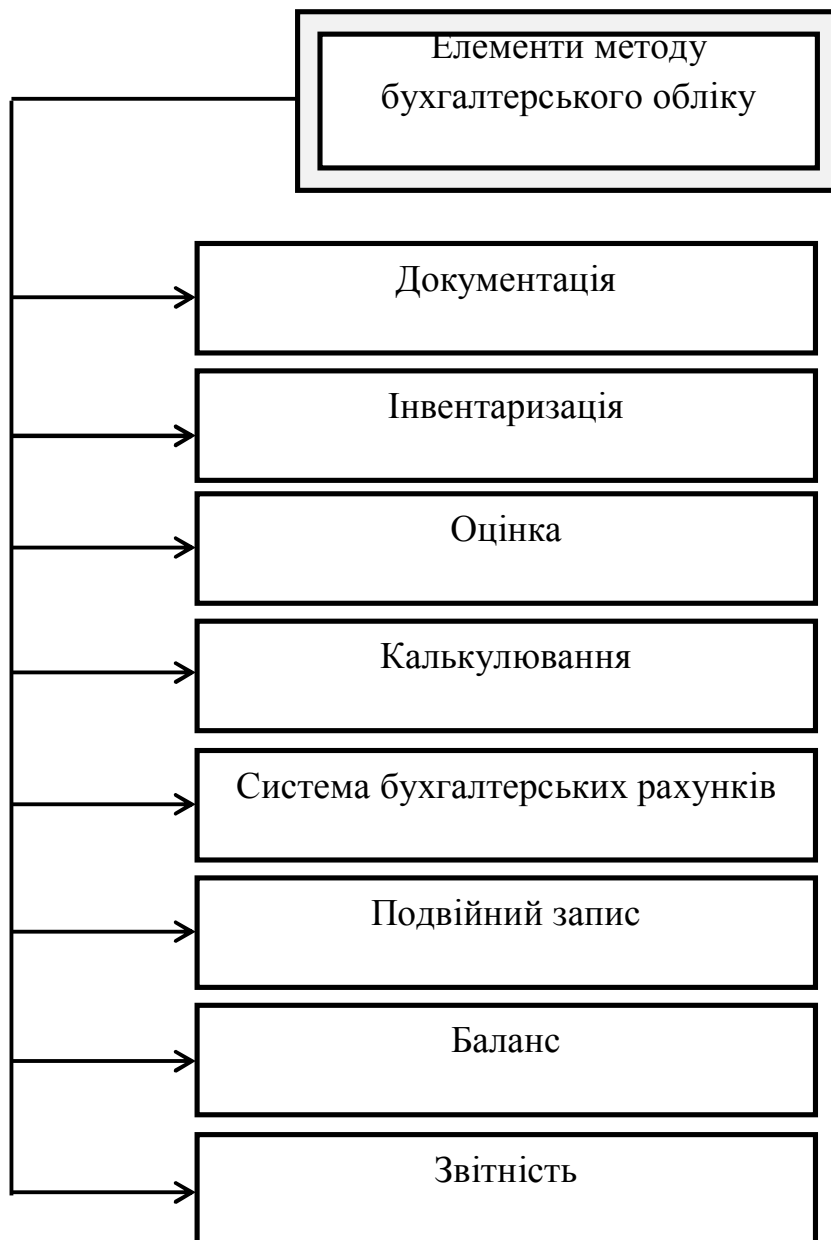

Рис.2.2. Елементи методу бухгалтерського обліку

2.3. Принципи побудови бухгалтерського обліку в управлінні

Принципи бухгалтерського обліку – це базові концепції, якими слід керуватися при реєстрації господарських операцій, а також при відображенні

у звітності активів, зобов'язань, власного капіталу, доходів, витрат і фінансових результатів.

Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» бухгалтерський облік та фінансова звітність ґрунтуються на таких основних принципах (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Принципи побудови бухгалтерського обліку та їх характеристика

Принципи побудови бухгалтерського обліку	Характеристика
1	2
Обачність	застосування в бухгалтерському обліку методів оцінки, які повинні запобігати заниженню оцінки зобов'язань та витрат і завищенню оцінки активів і доходів підприємства
Повне висвітлення	фінансова звітність повинна містити всю інформацію про фактичні та потенційні наслідки господарських операцій та подій, здатних вплинути на рішення, що приймаються на її основі
Автономність	кожне підприємство розглядається як юридична особа, відокремлена від її власників, у зв'язку з чим особисте майно та зобов'язання власників не повинні відображатися у фінансовій звітності підприємства
Послідовність	постійне (із року в рік) застосування підприємством обраної облікової політики. Зміна облікової політики можлива лише у випадках, передбачених національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, і повинна бути обґрунтована та розкрита у фінансовій звітності
Безперервність	оцінка активів та зобов'язань підприємства здійснюється виходячи з припущення, що його діяльність буде тривати далі
Нарахування та відповідність доходів і витрат	для визначення фінансового результату звітного періоду необхідно порівняти доходи звітного періоду з витратами, що були здійснені для отримання цих доходів. При цьому доходи і витрати відображаються в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності в момент їх виникнення, незалежно від дати надходження або сплати грошових коштів

1	2
Превалювання сутності над формою	операції обліковуються відповідно до їх сутності, а не лише виходячи з юридичної форми
історична (фактична) собівартість	пріоритетною є оцінка активів підприємства, виходячи з витрат на їх виробництво та придбання
єдиний грошовий вимірник	вимірювання та узагальнення всіх господарських операцій підприємства у його фінансовій звітності здійснюються в єдиній грошовій одиниці
періодичність	можливість розподілу діяльності підприємства на певні періоди часу з метою складання фінансової звітності

2.4. Організація бухгалтерського обліку на підприємстві.

Основи організації обліку на підприємстві розкрито у ст. 8 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні».

Відповідальність за організацію бухгалтерського обліку та забезпечення фіксування фактів здійснення всіх господарських операцій у первинних документах, збереження оброблених документів, реєстрів і звітності, несе власник або уповноважений орган, який здійснює керівництво підприємством відповідно до законодавства та установчих документів. Елементи організації обліку, які підприємство визначає самостійно, зображені на рис. 2.3.

Підприємство самостійно визначає:

облікову політику

форму бухгалтерського обліку

систему управлінського обліку

технологію обробки облікової інформації

доцільність застосування міжнародних стандартів

Рис. 2.3. Елементи організації обліку, що підприємство визначає самостійно

ТЕМА 3. ПРИНЦИПИ, МЕТОДИКА І ТЕХНІКА ПІДГОТОВКИ УПРАВЛІНСЬКОЇ БУХГАЛТЕРСЬКОЇ ЗВІТНОСТІ

3.1. Види бухгалтерської звітності.

3.2. Принципи управлінської бухгалтерської звітності.

3.3. Види та форми управлінської звітності відповідно до інформаційних потреб користувачів облікової інформації в управлінні підприємством.

3.4. Методика формування показників і техніка складання звітності для управління підприємством.

3.1. Види бухгалтерської звітності.

Бухгалтерська звітність – це система узагальнюючих показників, які містять інформацію про фінансово-господарську діяльність суб'єктів господарювання. Метою бухгалтерської звітності є задоволення інформаційних потреб її користувачів.

Види бухгалтерської звітності відображені на рис. 3.1.

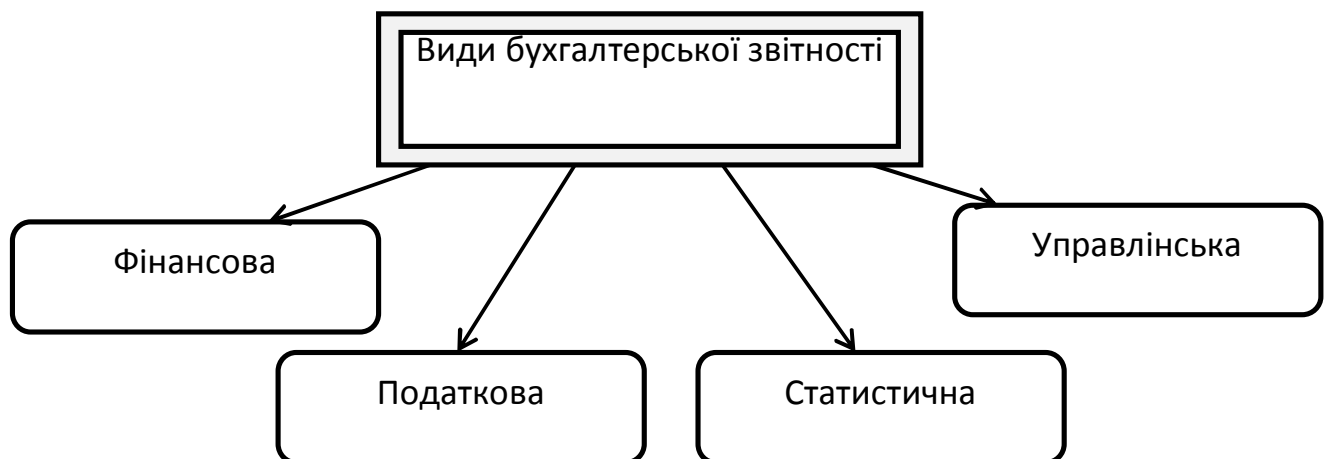

Рис.3.1. Види бухгалтерської звітності

Важливу роль в управлінні підприємством відіграє управлінська звітність. Основними її характеристиками є:

- 1) інформація, наведена в такій звітності є конфіденційною;
- 2) вона призначена для прийняття внутрішніх рішень;

- 3) вона відображає минулу, теперішню та майбутню діяльність підприємства;
- 4) інформація, наведена в такій звітності, є досить деталізованою;
- 5) її форма залежить від потреб управління і не регулюється П(С)БО;
- 6) її форма залежить від галузі, в якій функціонує підприємство;
- 7) для її формування використовують і грошові, і натуральні показники;
- 8) вона є оперативною;
- 9) вона призначена для внутрішніх користувачів.

3.2. Принципи управлінської бухгалтерської звітності

Для того, щоб внутрішня звітність містила якісну інформацію вона повинна базуватися на таких принципах її підготовки:

Принципи управлінської бухгалтерської звітності

адресність

оперативність

економічність

доцільність

порівнянність

зрозумілість

достатність

об'єктивність

точність

Рис. 3.2. Принципи управлінської бухгалтерської звітності

3.3. Види та форми управлінської звітності відповідно до інформаційних потреб користувачів облікової інформації в управлінні підприємством.

Форми внутрішньої звітності поділяють за такими класифікаційними ознаками (рис. 3.3).

Класифікація управлінської звітності

	комплексні звіти
за змістом інформації	тематичні звіти
	аналітичні звіти
	оперативні звіти
за рівнями управління	поточні звіти
	зведені звіти
	звіти в табличній формі
за формами	звіти в графічній формі
	звіти в текстовій формі
	короткострокові звіти
за періодичністю складання	середньострокові звіти
	довгострокові звіти
	періодичні звіти
за формами	звіти за вимогою

Рис. 3.3. Класифікація управлінської звітності

На підприємствах можуть формуватися такі форми управлінської звітності: Звіт про кредиторську заборгованість, Звіт про незавершене виробництво, Звіт про продаж продукції, Звіт про дебіторську заборгованість, Звіт про витрати виробництва та ін.

3.4. Методика формування показників і техніка складання звітності для управління підприємством.

Важливою передумовою створення на підприємстві ефективної системи внутрішньої звітності є детальне вивчення завдань, які вирішують менеджери на різних рівнях управління, та виявлення їх інформаційних потреб. Зцією метою складають інформаційну карту, котра містить необхідну для використання інформацію за різними структурними підрозділами.

Форма складання звітів залежить від їх призначення, потреб та напрямків використання інформації. Перелік внутрішньої звітності, що складаються на кожному підприємстві переважно стандартний, проте кількість показників, що містяться у формах звітності, залежить від специфіки діяльності підприємства, його структури, видів продукції, ринків збуту тощо. Періодичність управлінської звітності залежить від потреб підприємства.

ТЕМА 4. ОЦІНЮВАННЯ ОЧІКУВАНИХ ВИТРАТ ДЛЯ ПРОГНОЗУВАННЯ ТА ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

4.1. Системи, варіанти та загальна побудова обліку витрат.

4.2. Бюджет як інструмент оцінки очікуваних витрат в системі управління підприємством.

4.3. Напрями та види бюджетного планування.

4.4. Методика складання бюджетів для прогнозування витрат.

4.5. Організація контролю за виконанням бюджетів з метою управління витратами, доходами і результатами діяльності підприємства.

4.1. Системи, варіанти та загальна побудова обліку витрат.

Системи обліку витрат поділяють за такими ознаками:

1) за ступенем нормування витрат (системи обліку фактичних витрат; системи обліку нормативних витрат);

2) за повнотою включення витрат до собівартості продукції (системи обліку повних витрат; системи обліку змінних витрат).

За вибором об'єктів обліку виробничих витрат усі існуючі системи можна підрозділити на основні методи:

- позамовний;
- попередільний;
- попроцесний.

Основним напрямом удосконалення обліку і контролю виробництва продукції в умовах реформування бухгалтерського обліку є запровадження нормативного методу, трансформованого до вимог ринкової економіки. Нормативний метод може застосовуватись при позамовному, попередільному та попроцесному методах обліку виробничих витрат. В зарубіжній практиці використовуються метод обліку повних витрат стандарт-кост.

Суттєві можливості для удосконалення обліку і аналізу витрат має система директ-костінг. При цій системі виробничі витрати поділяються на змінні й постійні та формується маржинальний дохід.

Для узагальнення інформації про витрати операційної, фінансової та інвестиційної діяльності підприємства використовують рахунки класу 9 «Витрати діяльності». Основні вимоги до визнання, складу та оцінки витрат викладені в П(С)БО 16 «Витрати». Для обліку й узагальнення інформації про фінансові результати діяльності підприємства призначено рахунок 79 «Фінансові результати». Рахунки обліку витрат в порядку їх закриття відображаються за дебетом цього рахунку.

4.2. Бюджет як інструмент оцінки очікуваних витрат в системі управління підприємством.

Бюджетування – це динамічний процес планування майбутніх операцій підприємства за різними альтернативними рішеннями, результатом якого є підготовка окремих бюджетів. Складання бюджетів – найважливіший процес в системі планування і контролю в управлінському обліку.

Процес складання бюджетів є досить складним і вимагає участі керівників усіх ланок управління. Тому на великих підприємствах для складання бюджетів часто створюють бюджетний комітет.

Інструктивним матеріалом для процесу бюджетування є відповідна інструкція. Хоча розділи інструкції з бюджетування не є чітко регламентованими, однак в них доцільно передбачити: мету і завдання бюджетування; визначення організаційної структури підприємства з метою бюджетування; організацію процесу бюджетування; структуру бюджетів; порядок та терміни проведення облікових процедур.

4.3. Напрями та види бюджетного планування.

Бюджети класифікують за колом охоплених операцій; за призначенням; за об'єктами бюджетування; за періодичністю; за методикою складання; за метою діяльності (рис. 4.1).

Рис. 4.1. Класифікація бюджетів

4.4. Методика складання бюджетів для прогнозування витрат.

Основні складові зведеного бюджету виробничого підприємства представлені на рис. 4.2. Зведений бюджет торговельного підприємства не містить бюджету виробництва, бюджету собівартості готової продукції, бюджету собівартості реалізованої продукції.

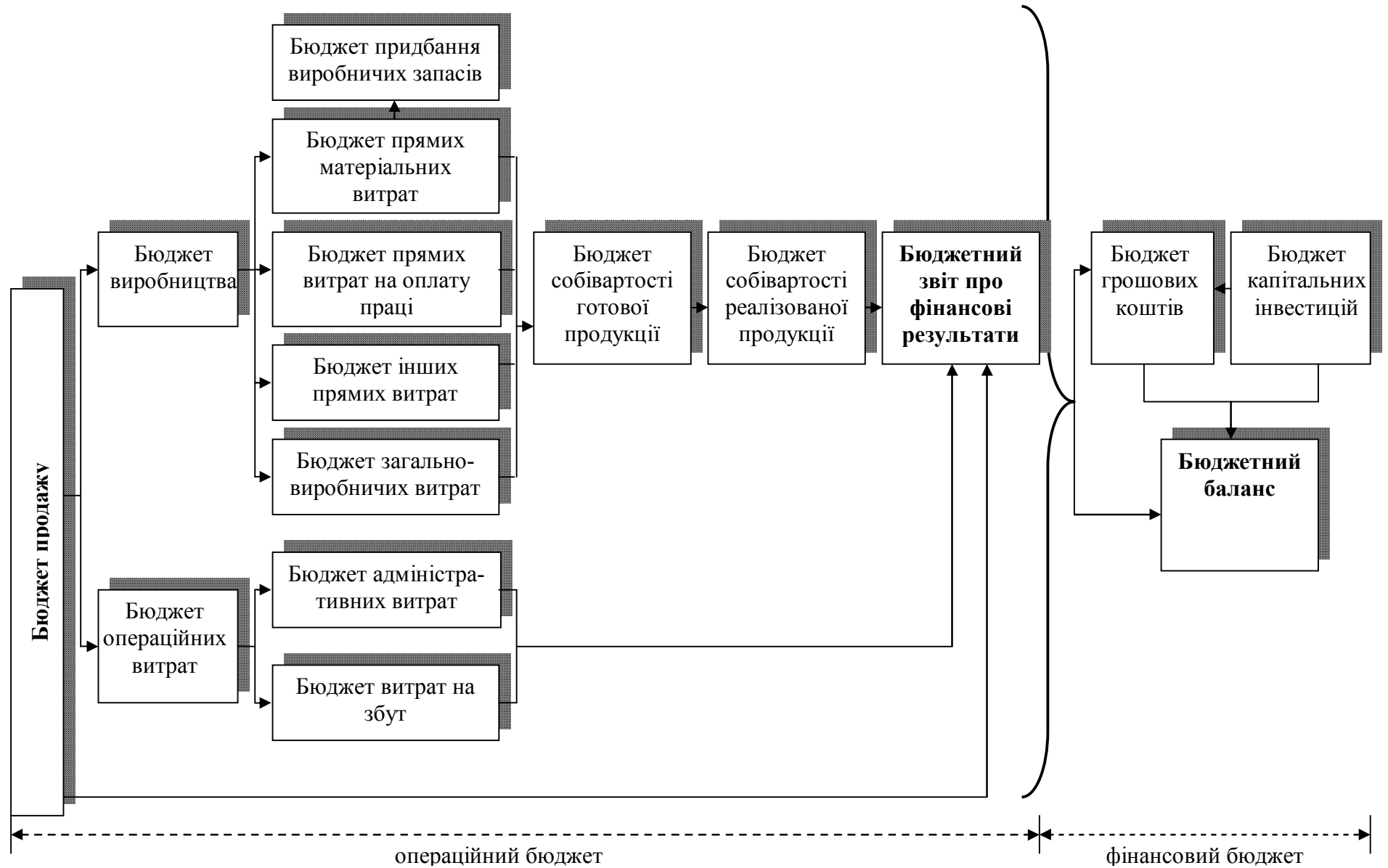

Рис. 4.2. Схема формування зведеного бюджету виробничого підприємства

4.5. Організація контролю за виконанням бюджетів з метою управління витратами, доходами і результатами діяльності підприємства

Для виявлення й аналізу відхилень між фактичними і бюджетними показниками та внесення відповідних коригувань застосовують бюджетний контроль. Відхилення між фактичними і бюджетними даними можуть бути: суттєвими і несуттєвими; позитивними і негативними; відхилення, зумовлені плануванням, і відхилення, зумовлені веденням господарської діяльності.

Відхилення, зумовлені плануванням, виникають в результаті невірної формування бюджету. Відхилення, зумовлені веденням господарської діяльності, є результатом впливу внутрішніх і зовнішніх факторів на діяльність підприємства.

ТЕМА 5. ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА В ЦІНОУТВОРЕННІ

5.1. Релевантність інформації і процес прийняття управлінських рішень.

5.2. Особливості ціноутворення на підставі даних про витрати, обсяг виробництва.

5.3. Вплив законодавства на ціноутворення.

5.4. Характеристика основних положень облікової політики в ціноутворенні.

5.5. Вплив на порядок ціноутворення положень облікової політики щодо витрат, доходів та фінансових результатів.

5.1. Релевантність інформації і процес прийняття управлінських рішень.

Щоб досягти поставлених цілей, керівництво підприємства постійно приймає управлінські рішення. Причому поточні рішення обов'язково мають узгоджуватися зі стратегічними цілями підприємства.

Найпоширенішими серед поточних рішень є:

- рішення щодо спеціального замовлення;
- рішення щодо розширення чи скорочення діяльності;
- рішення щодо виготовлення напівфабрикатів у власному виробництві чи придбання їх ззовні;
- рішення щодо управління в умовах обмежених ресурсів;
- рішення щодо методу визначення ціни продукту.

Релевантний підхід при прийнятті рішень полягає у зосередженні уваги лише на релевантній інформації.

Раціональність управлінських рішень значною мірою залежить від технологічного процесу їх підготовки і прийняття. Під технологією прийняття рішень розуміють певну послідовність етапів.

Рішення щодо ціноутворення – це рішення про встановлення оптимальної ціни продажу при визначених витратах, обсягах продажу для досягнення певного рівня рентабельності.

5.2. Особливості ціноутворення на підставі даних про витрати, обсяг виробництва.

Існує ряд методів для встановлення цін на продукцію. Використовують методи, за якими ціна розраховується на основі рівноваги попиту і пропозиції; методи, за якими ціна орієнтована на конкурентів; методи, орієнтовані на витрати. Популярний також метод розрахунку ціни на основі аналізу беззбитковості.

Виділяють чотири методи ціноутворення, що базуються на витратах:

- 1) на основі змінних витрат;
- 2) на основі валового прибутку;
- 3) на основі рентабельності продажів;
- 4) на основі рентабельності активів.

5.3. Вплив законодавства на ціноутворення.

В усіх країнах на систему ціноутворення великий вплив має держава. Головною метою при цьому є створення таких умов, за яких ціна встановлюється та регулюється законами ринкової економіки, зокрема попиту, пропозиції, грошового обігу та ін. При цьому держава не повинна заважати конкуренції, розвитку відносин між суб'єктами ринкових відносин.

Управління процесами ціноутворення на підприємствах України ґрунтується на системі законодавчих актів, головними з яких є: Закон України «Про ціни і ціноутворення» від 21.06.2012 р. № 5007-VI; Закон України «Про захист економічної конкуренції» від 11.01.2001 р. № 2210-III; Закон України «Про захист від недобросовісної конкуренції» від 07.06.1996 р. № 236/96-ВР.

Законом України «Про ціни і ціноутворення» встановлено, що суб'єкти господарювання під час провадження господарської діяльності використовують:

- вільні ціни;
- державні регульовані ціни.

5.4. Характеристика основних положень облікової політики в ціноутворенні.

Важливим фактором впливу на ціноутворення на основі витрат є вибір облікової політики. Наказом Міністерства фінансів України «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо облікової політики підприємства та внесення змін до деяких наказів Міністерства фінансів України» від 27 червня 2013 р. № 635 затверджені методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства.

Розпорядчий документ про облікову політику підприємства, зокрема, визначає:

- методи оцінки вибуття запасів;

- порядок обліку і розподілу транспортно-заготівельних витрат, введення окремого субрахунку обліку транспортно-заготівельних витрат;
- методи амортизації;
- підходи до переоцінки необоротних активів;
- метод обчислення резерву сумнівних боргів;
- порядок оцінки ступеня завершеності операцій з надання послуг;
- порядок визначення ступеня завершеності робіт за будівельним контрактом;
- перелік і склад змінних та постійних загальновиробничих витрат, бази їх розподілу;
- перелік і склад статей калькулювання виробничої собівартості продукції (робіт, послуг) та ін.

5.5. Вплив на порядок ціноутворення положень облікової політики щодо витрат, доходів та фінансових результатів.

Методи, принципи та процедури обліку доходів встановлені П(С)БО 15 «Доходи». Дохід, пов'язаний з наданням послуг, визнається, виходячи зі ступеня завершеності операції з надання послуг на дату балансу, якщо може бути достовірно оцінений результат цієї операції.

В обліковій політиці щодо обліку витрат встановлюються:

- 1) класи рахунків, що використовуються для обліку витрат;
- 2) методи калькулювання виробничої собівартості продукції (робіт, послуг);
- 3) перелік і склад статей калькулювання виробничої собівартості;
- 4) перелік і склад змінних та постійних загальновиробничих витрат;
- 5) база розподілу загальновиробничих змінних та розподілених постійних загальновиробничих витрат;
- 6) особливості обліку фінансових витрат, що включаються до собівартості кваліфікаційних активів.

ТЕМА 6. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК В УПРАВЛІННІ ВАРТІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

6.1. Теоретичні основи вартості підприємства та методи її оцінки.

6.2. Бухгалтерський облік у процесах формування та управління вартістю підприємства.

6.3. Історична та справедлива вартість у процесах формування вартості підприємства.

6.4. Асиметрія облікової інформації в показниках вартості підприємства.

6.1. Теоретичні основи вартості підприємства та методи її оцінки

Важливим індикатором ефективності господарської діяльності суб'єкта господарювання, його конкурентоспроможності, збалансованості інтересів різних учасників ринкових відносин є вартість підприємства. Вона є важливим інструментом для управління.

Щодо вартості підприємства, то у вітчизняній науці вона почала досліджуватись не так давно. Це зумовлено тим, що за адміністративно-командної економічної системи переважала державна форма власності і не було потреби в оцінці вартості підприємства. За необхідності вартість підприємства визначалась виходячи з даних балансу підприємства.

Для встановлення вартості підприємства використовується значна кількість методів. Найбільш поширеними є такі методи (рис. 6.1).

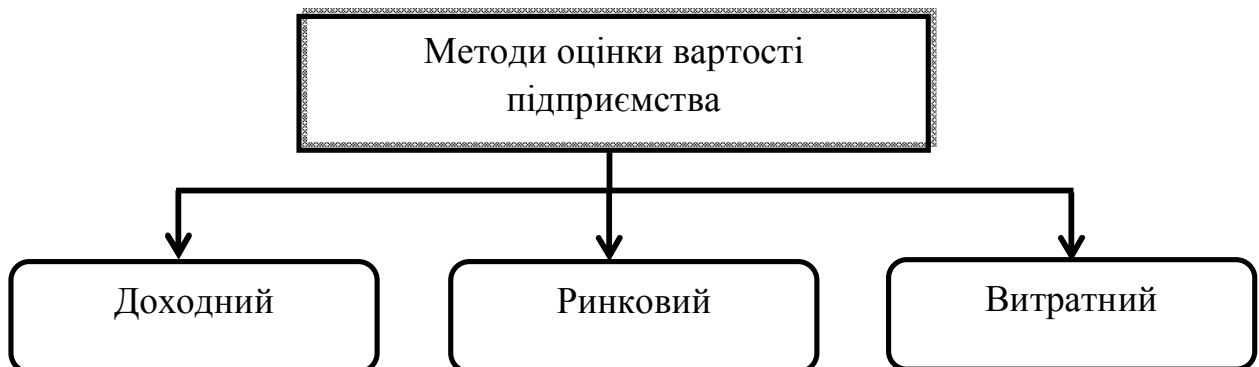

Рис. 6.1. Методи оцінки вартості підприємства

6.2. Бухгалтерський облік у процесах формування та управління вартістю підприємства.

Термін «вартість підприємства» насамперед використовувався в економічній теорії. В подальшому це поняття знайшло застосування в системі бухгалтерського обліку, де стало можливим визначення історичної (фактичної) та справедливої вартості підприємства. Ціна в економічній теорії формується під впливом попиту і пропозиції, а в бухгалтерському обліку – виходячи із витрат.

В бухгалтерському обліку вартість підприємства є вартістю його чистих активів.

Бухгалтерський облік повинен:

- надавати інформацію для управління вартістю підприємства;
- надавати інформацію про вартість підприємства.

Ринкова вартість підприємства формується за межами системи бухгалтерського обліку. Для відображення різниці між ринковою і балансовою вартістю підприємства застосовують рахунок 19 «Гудвіл». Даний рахунок має такі субрахунки:

191 «Гудвіл при придбанні»,

193 «Гудвіл при приватизації (корпоратизації)».

6.3. Історична та справедлива вартість у процесах формування вартості підприємства.

Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» одним із принципів бухгалтерського обліку є принцип історичної (фактичної) собівартості. Відповідно до цього принципу пріоритетною є оцінка активів підприємства, виходячи з витрат на їх виробництво та придбання.

До 70-х рр. XX ст. історична вартість носила пріоритетний характер для користувачів облікової інформації і була єдино вірною. Але на сьогодні, в ринкових умовах господарювання, історична вартість втратила свою

пріоритетність. Це пояснюється тим, що величина багатьох статей активу балансу може мати суб'єктивний характер, тобто залежати від знань, переконань, суджень бухгалтера. Особливо це стосується нематеріальних активів. Крім того, величина активів буде залежати від обраної облікової політики підприємства.

Справедлива вартість – сума, за якою можна продати актив або оплатити зобов'язання за звичайних умов на певну дату. Визначення справедливої вартості наведено у додатку до П(С)БО 19 «Об'єднання підприємств». Водночас виникає проблема в Україні щодо оцінки за справедливою вартістю активів, щодо яких відсутній активний ринок. На законодавчому рівні необхідно розробити методикку застосування оцінки за справедливою вартістю за такої ситуації.

Для приведення історичної вартості активів до величини справедливої об'єкти основних засобів можуть підлягати переоцінці. Переоцінювати об'єкт основних засобів можна, якщо залишкова вартість цього об'єкта суттєво відрізняється від його справедливої вартості на дату балансу.

6.4. Асиметрія облікової інформації в показниках вартості підприємства

Асиметричність інформації щодо вартості підприємства виникає, коли суб'єкти продажу володіють різним обсягом інформації про таку вартість.

Є два випадки асиметрії облікової інформації в показниках вартості підприємства:

1) інформація про вартість підприємства є в керівництва підприємством, однак інформація, що надається потенційним інвесторам, не відображає реального стану вартості;

2) інформація про вартість підприємства наявна у потенційних інвесторів, однак вона відсутня у керівництва підприємством.

Шляхами зниження асиметричності облікової інформації є:

– підвищення довіри до звітності підприємств;

- створення однакової можливості доступу до інформації керівництва підприємством та інвесторів.

ТЕМА 7. ЗБАЛАНСОВАНА СИСТЕМА ПОКАЗНИКІВ У ФОРМУВАННІ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

7.1. Сутність збалансованої системи показників.

7.2. Порядок формування на підприємстві системи показників для оцінки його діяльності.

7.3. Розробка стратегічних карт як інструменту ефективного управління підприємством.

7.1. Сутність збалансованої системи показників.

З метою усунення недоліків традиційної системи обліку, посилення управлінської функції всередині підприємства, узгодження дій на різних рівнях управління для досягнення стратегічних цілей в 90-х роках ХХ століття Дейвід Нортон і Роберт Каплан розробили збалансовану систему показників (Balanced Scorecard). Взаємоузгодженість різних показників дозволяє в комплексі визначити успішність діяльності підприємства.

Система Каплана і Нортон включає чотири складові:

- фінанси;
- маркетинг;
- внутрішні бізнес-процеси;
- навчання та зростання (рис. 7.1).

Важливою перевагою збалансованої системи показників є кількісна та якісна узгодженість між різними елементами діяльності підприємства, які в сукупності забезпечують досягнення його стратегічних цілей.

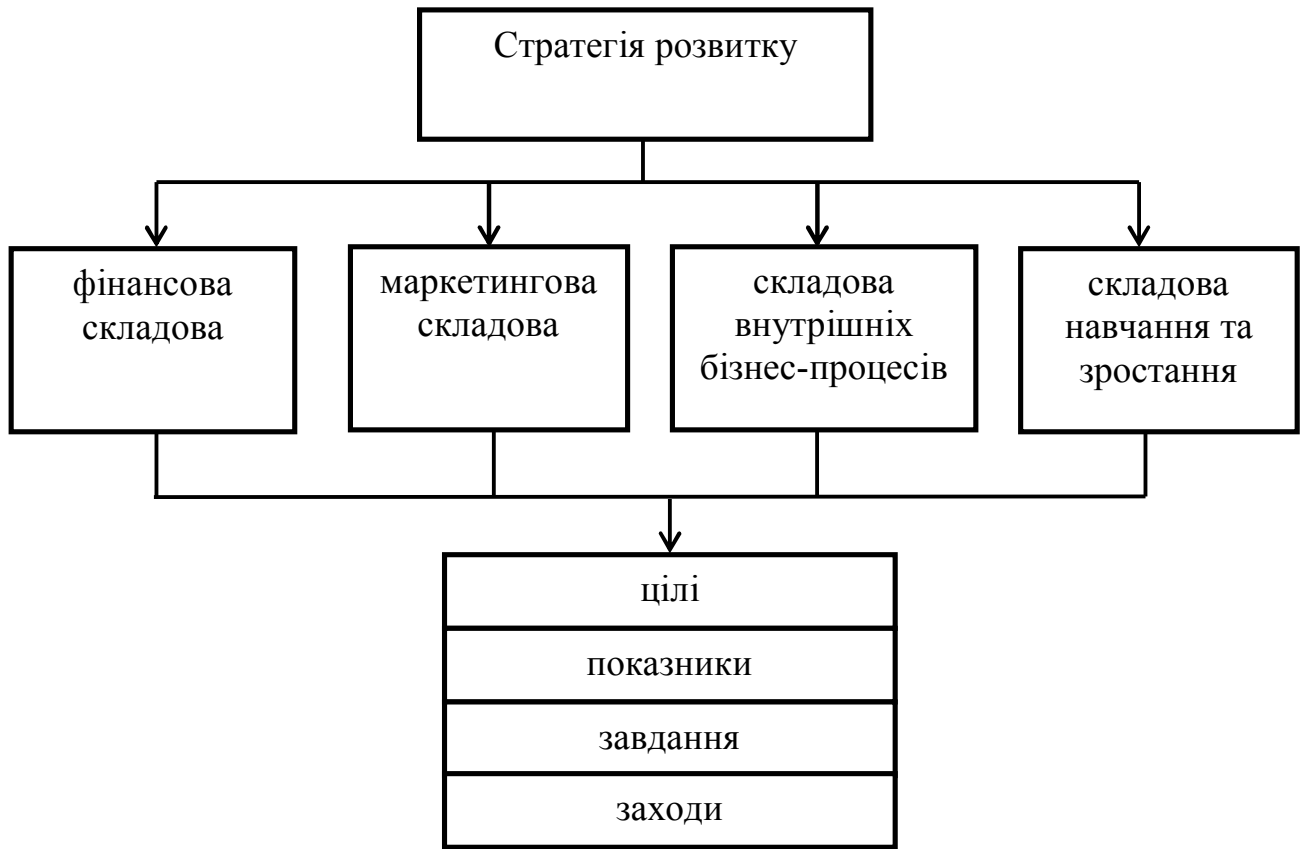

Рис. 7.1. Сутність системи збалансованих показників

7.2. Порядок формування на підприємстві системи показників для оцінки його діяльності.

Застосування системи збалансованих показників вимагає використання системи аналітичних показників. В межах кожної зі складових системи збалансованих показників встановлюється перелік показників, що дозволяють визначити, чи досягаються поточні цілі підприємства, які в подальшому забезпечать реалізацію стратегічної мети.

Серед показників, які застосовуються для оцінки діяльності підприємств та досягнення цілей в межах чотирьох складових збалансованих системи показників, виділяють: показники фінансової стійкості, показники ліквідності, коефіцієнт оборотності запасів, показники рентабельності,

структура витрат, кількість втрачених клієнтів, продуктивність праці, плинність кадрів, термін погашення дебіторської заборгованості, структура ресурсів підприємства, рівень цін тощо.

Значна кількість деталізованих показників знижує корисність збалансованої системи показників в цілому. У зв'язку з цим рекомендують для кожної з чотирьох складових як оптимальну наступну кількість показників:

- фінансова складова: чотири – п'ять (22%);
- маркетингова складова: чотири – п'ять (22%);
- складова внутрішніх бізнес-процесів: вісім – десять (34%);
- складова якості та розвитку персоналу: чотири-п'ять показників (22%).

7.3. Розробка стратегічних карт як інструменту ефективного управління підприємством.

Збалансована система показників передбачає розробку стратегічних карт, в яких відображається набір показників, що пов'язані між собою причинно-наслідковими зв'язками, відбиті шляхи досягнення стратегічних цілей підприємства та напрямки діяльності, на яких зосереджується увага.

Розробка стратегічних карт є досить складним процесом. Її побудова здійснюється за ієрархічним принципом. Всі цілі, показники, завдання, заходів стратегічній карті взаємопов'язуються в межах чотирьох складових збалансованої системи (фінанси; маркетинг; внутрішні бізнес-процеси; навчання та зростання).

Побудова стратегічної карти починається зі встановлення цілей підприємства, які в подальшому пов'язуються з певними показниками, що характеризують ефективність діяльності в конкретному напрямку.

Хоча на вітчизняних підприємствах збалансована система показників не застосовується, проте вона є ефективним методом управління.

ТЕМА 8. ІНСТРУМЕНТАРІЙ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ЗВІТНОСТІ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ

8.1. Фінансова звітність як елемент формування інформаційного середовища для управління підприємством.

8.2. Інтегрована модель звітності підприємств.

8.3. Методика розрахунку основних економічних показників фінансового стану та результатів діяльності підприємства за даними бухгалтерського обліку та звітності.

8.1. Фінансова звітність як елемент формування інформаційного середовища для управління підприємством.

Згідно з Законом України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» від 16.07.99 р. № 996-XIV, фінансова звітність – бухгалтерська звітність, що містить інформацію про фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період. Структура фінансової звітності відповідно до НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» наведена на рис. 8.1.

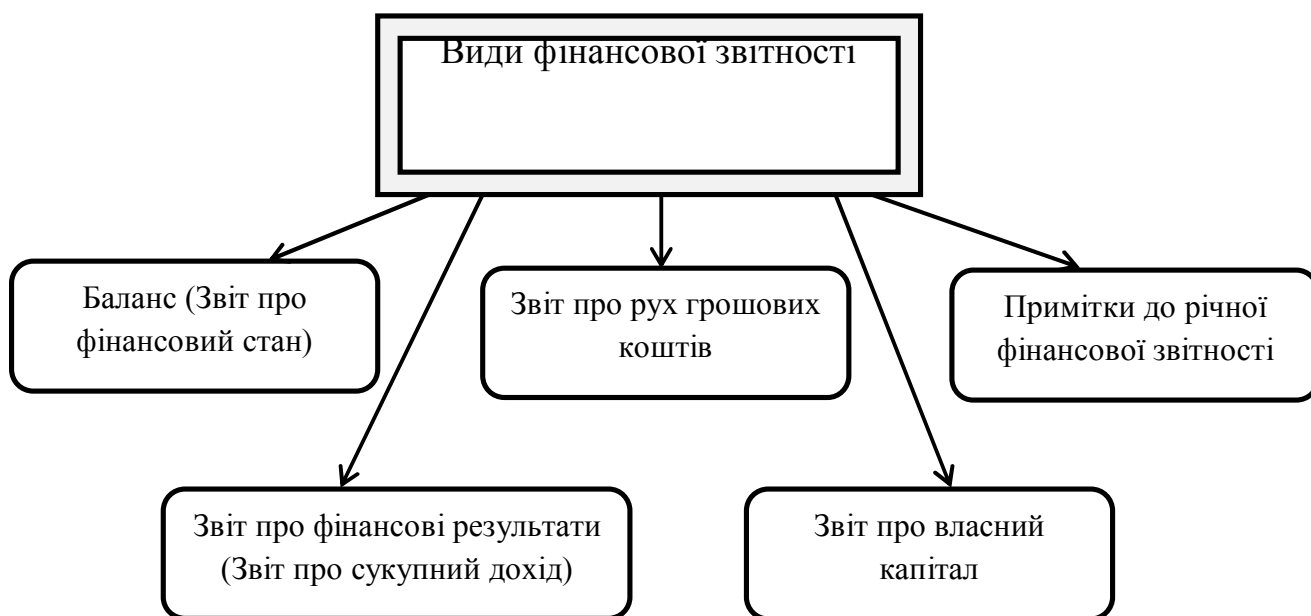

Рис. 8.1. Види фінансової звітності відповідно до НП(С)БО 1

У Балансі (Звіті про фінансовий стан) відображаються активи, зобов'язання та власний капітал підприємства. Структура даного звіту представлена у табл. 8.1.

Таблиця 8.1

Структура Балансу (Звіту про фінансовий стан)

Актив	Пасив
I. Необоротні активи II. Оборотні активи III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	I. Власний капітал II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення III. Поточні зобов'язання і забезпечення IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду (<i>вписуванастаття</i>)

У Звіті про фінансові результати (Звіті про сукупний дохід) розкривається інформація про доходи, витрати, прибутки і збитки, інший сукупний дохід та сукупний дохід підприємства за звітний період. Дана форма звітності № 2 складається з таких розділів (рис. 8.2).

Структура Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід)

I. Фінансові результати

II. Сукупний дохід

III. Елементи операційних витрат

V. Розрахунок показників прибутковості акцій

Рис. 8.2. Структура Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід)

У Звіті про рух грошових коштів наводяться дані про рух грошових коштів протягом звітного періоду. При складанні фінансової звітності підприємства можуть обрати спосіб складання Звіту про рух грошових коштів за прямим або непрямим методом із застосуванням відповідної форми звіту. Дана форма звітності № 3 містить такі розділи:

- I. Рух коштів у результаті операційної діяльності;
- II. Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності;
- III. Рух коштів у результаті фінансової діяльності.

За результатами даних цих розділів розраховується чистий рух грошових коштів за звітний період.

У Звіті про власний капітал розкривається інформація про зміни у складі власного капіталу підприємства протягом звітного періоду. У графах Звіту про власний капітал, призначених для наведення складових власного капіталу, зазначаються показники, відображені у розділі I «Власний капітал» Балансу.

Примітки до річної фінансової звітності складаються з таких розділів: I. Нематеріальні активи; II. Основні засоби; III. Капітальні інвестиції; IV. Фінансові інвестиції; V. Доходи і витрати; VI. Грошові кошти; VII. Забезпечення і резерви; VIII. Запаси; IX. Дебіторська заборгованість; X. Нестачі і втрати від псування цінностей; XI. Будівельні контракти; XII. Податок на прибуток; XIII. Використання амортизаційних відрахувань; XIV. Біологічні активи; XV. Фінансові результати від первісного визнання реалізації сільськогосподарської продукції та додаткових біологічних активів.

Інформація про звітні сегменти наводиться в Додатку до приміток до річної фінансової звітності «Інформація за сегментами» – форма № 6.

В умовах ринкової економіки фінансова звітність є важливим джерелом інформації, на основі якої внутрішні користувачі мають змогу формувати стратегію розвитку підприємства та приймати управлінські рішення, а зовнішні – аналізувати фінансовий стан підприємства та його

платоспроможність.

8.2. Інтегрована модель звітності підприємств.

В грудні 2013 року був прийнятий Міжнародний стандарт з інтегрованої звітності, розроблений Міжнародною радою з інтегрованої звітності. Є опублікований його офіційний переклад російською мовою.

Інтегрований звіт включає вісім елементів змісту (рис. 8.3).

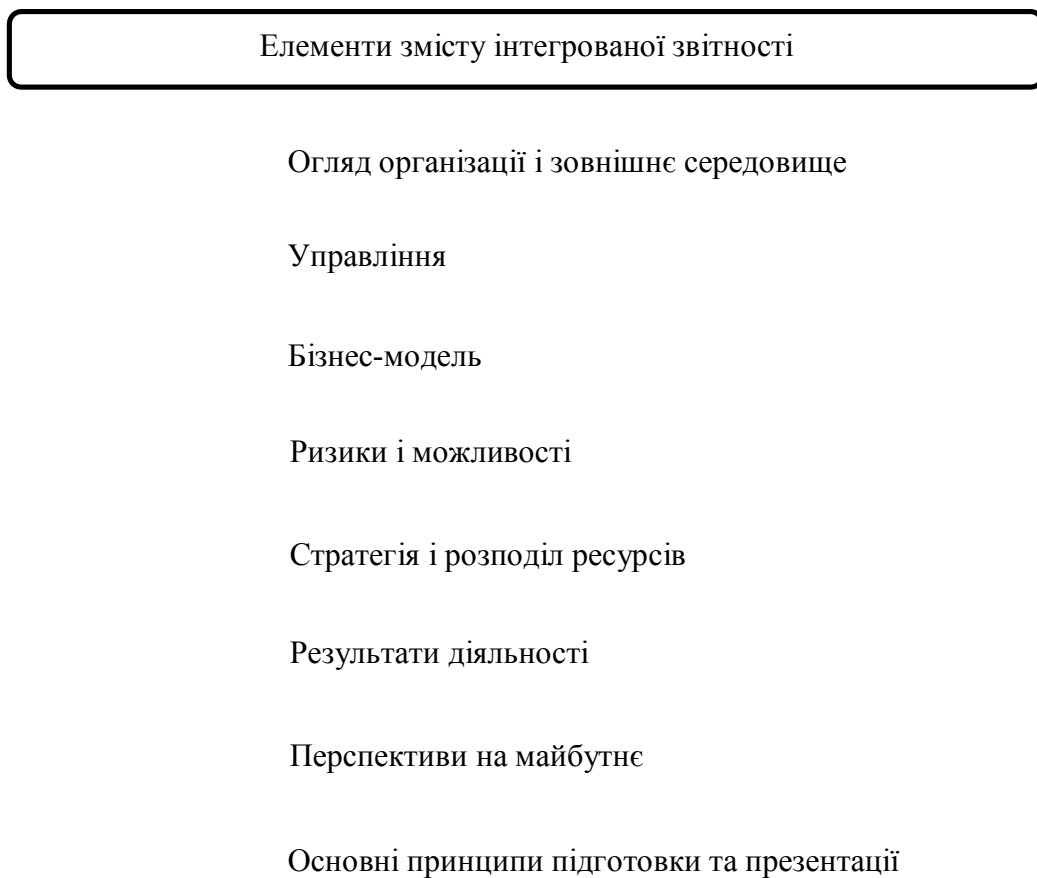

Рис. 8.3. Структура інтегрованого звіту

8.3. Методика розрахунку основних економічних показників фінансового стану та результатів діяльності підприємства за даними бухгалтерського обліку та звітності.

Аналіз фінансового стану та результатів діяльності підприємства складається з таких етапів: аналіз ліквідності; аналіз ділової активності; аналіз фінансової стійкості; аналіз рентабельності (рис. 8.4).

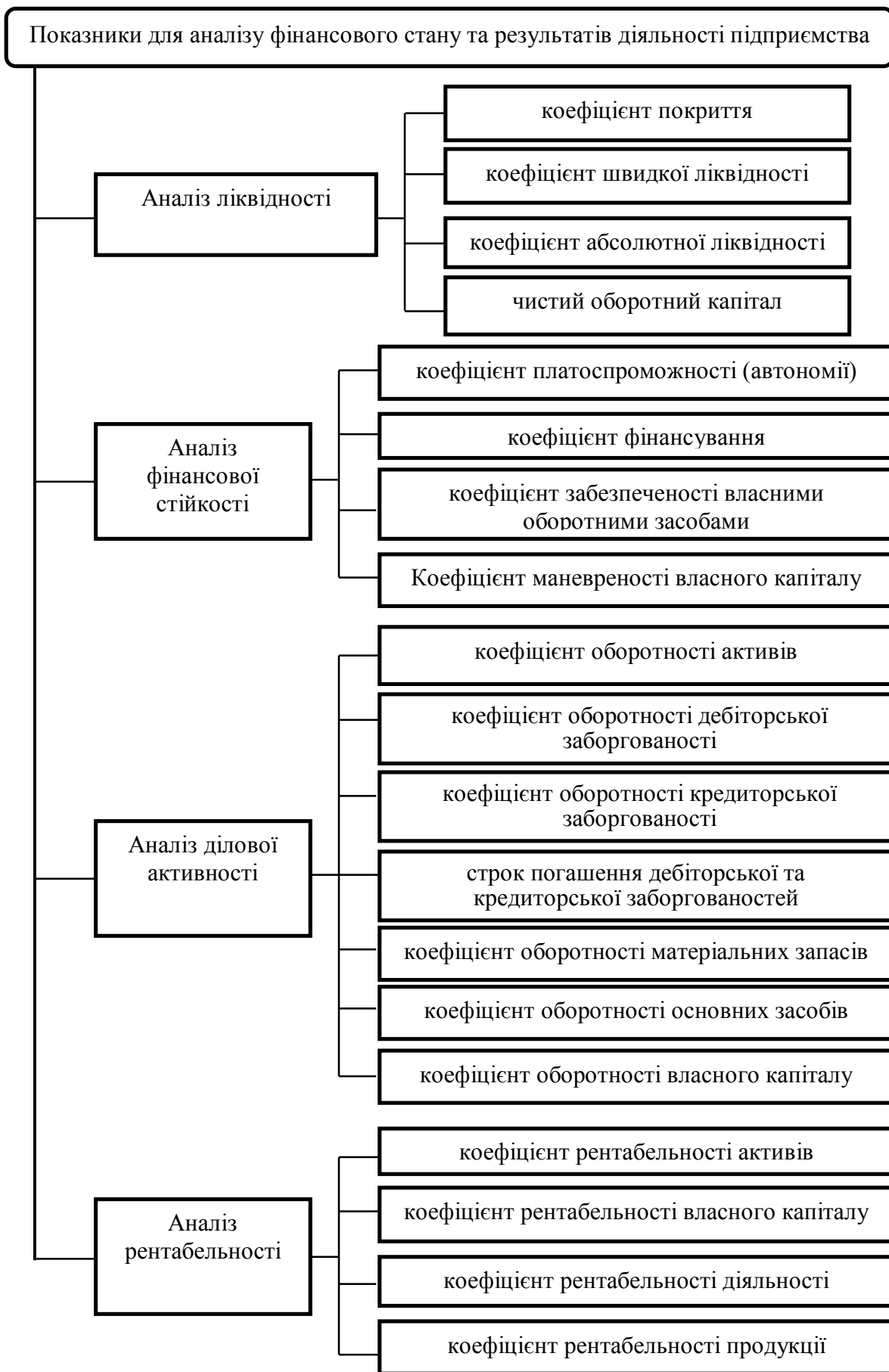

Рис. 8.4. Показники для аналізу фінансового стану та результатів діяльності підприємства

ТЕМА 9. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ДЛЯ ПРИЙНЯТТЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ТА СОЦІАЛЬНИХ РІШЕНЬ

9.1. Еволюція бухгалтерського обліку в контексті розвитку соціальних відносин.

9.2. Напрями екологічної та соціальної політики підприємства.

9.3. Особливості обліку соціальних та екологічних витрат.

9.4. Відображення показників соціального обліку в звітності для прийняття соціальних та екологічних рішень.

9.1. Еволюція бухгалтерського обліку в контексті розвитку соціальних відносин.

Здійснення соціальної політики повинно відбуватися не лише на рівні держави, але й в межах кожного суб'єкта господарювання. Лише за таких умов буде забезпечено конституційні права людини на її життя, здоров'я та безпеку.

В 1999 р. було випущено перший стандарт соціальної відповідальності ISEA – TheAccountabilitystandard 1000 (AA1000), пов'язаний із впровадженням соціального та етичного обліку.

У травні 2013 року вийшла в світ четверта версія Керівництва зі звітності у сфері сталого розвитку G4, що випускається Глобальною ініціативою зі звітності (GRI).

Запровадження стандартів соціального обліку та звітності призводить до поступового збільшення кількості підприємств, які складають та публікують результати своєї діяльності у вигляді соціального звіту.

9.2. Напрями екологічної та соціальної політики підприємства.

Соціальна політика – комплекс заходів державного та недержавного характеру, спрямованих на виявлення і задоволення потреб та інтересів суспільства.

На вітчизняних підприємствах до основних внутрішніх напрямів соціальної політики відносять:

- надання соціального пакета (базового та мотиваційного);
- надання соціальних послуг на власних об'єктах.

Зовнішня соціальна політика підприємства полягає у взаємодії підприємства з місцевою та державною владою. Вона реалізується у різних формах: підтримка соціальної інфраструктури, благодійність, участь у державних соціальних проектах тощо.

Екологічна політика підприємства має бути спрямована на забезпечення ефективного використання та відтворення природних ресурсів (поверхневих та підземних вод, атмосферного повітря, ґрунтів та ін.), охорону навколишнього природного середовища та забезпечення екологічної безпеки виробництв, використання ресурсозберігаючих технологій, екологічну освіту та виховання персоналу тощо.

9.3. Особливості обліку соціальних та екологічних витрат.

В діяльності підприємства визначальна роль повинна надаватися відображенню в обліку екологічних та соціальних витрат. Такі витрати мають знайти відображення в загальній системі бухгалтерського обліку, тільки у цьому випадку він стане ефективним інструментом виконання умов соціально-економічної політики держави. Система екологічного та соціального обліку має бути об'єктом державного регулювання.

До соціальних витрат слід включати витрати на охорону навколишнього природного середовища, екологічні платежі, благодійну допомогу, регульований законодавством соціальний пакет, розвиток персоналу, охорону праці та техніку безпеки, забезпечення якості продукції тощо.

Для обліку соціальних витрат доцільно відкривати субрахунки аналітичного обліку до рахунків¹⁵ «Капітальні інвестиції»;²³ «Виробництво», 91 «Загальновиробничі витрати»,

92«Адміністративні витрати», 93«Витрати на збут»;94 «Інші витрати операційної діяльності»;39 «Витрати майбутніх періодів»;66 «Розрахунки за виплатами працівникам».

В складі екологічних витрат виділяють такі загальнодержавні податки, як екологічний податок, рентна плата. Екологічний податок - загальнодержавний обов'язковий платіж, що справляється з фактичних обсягів викидів у атмосферне повітря, скидів у водні об'єкти забруднюючих речовин, розміщення відходів, фактичного обсягу радіоактивних відходів, що тимчасово зберігаються їх виробниками, фактичного обсягу утворених радіоактивних відходів та з фактичного обсягу радіоактивних відходів, накопичених до 1 квітня 2009 року. Рентна плата – загальнодержавний податок, який справляється за користування надрами для видобування корисних копалин; за користування надрами в цілях, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин; за користування радіочастотним ресурсом України; за спеціальне використання води; за спеціальне використання лісових ресурсів; за транспортування нафти і нафтопродуктів магістральними нафтопроводами та нафтопродуктопроводами, транзитне транспортування трубопроводами природного газу та аміаку територією України.

В Україні 24.06.2004 р. був прийнятий Закон України «Про екологічний аудит». Екологічний аудит – це документально оформлений системний незалежний процес оцінювання об'єкта екологічного аудиту, що включає збирання і об'єктивне оцінювання доказів для встановлення відповідності визначених видів діяльності, заходів, умов, системи екологічного управління та інформації з цих питань вимогам законодавства України про охорону навколишнього природного середовища та іншим критеріям екологічного аудиту.

9.4. Відображення показників соціального обліку в звітності для прийняття соціальних та екологічних рішень.

Дієвими інструментами соціальної політики є складання фінансової звітності з відображенням інформації про соціальні витрати і доходи та складання нефінансової звітності про результати виконання соціальних та екологічних програм. В Україні соціальна звітність не є обов'язковою. При цьому кожен з користувачів нефінансової звітності має певну зацікавленість до соціальної звітності.

Нині немає єдиної спільної назви звітності щодо соціальної відповідальності бізнесу. У світовій та вітчизняній практиці використовуються такі поняття, як «Соціальний звіт», «Звіт із корпоративної соціальної відповідальності», «Звіт із корпоративної відповідальності», «Звіт із прогресу»), «Звіт зі сталого розвитку» та ін.

У звітах відображають, як правило, інформацію про соціальну діяльність, соціальні та екологічні інвестиції, інформацію про персонал тощо.

У травні 2013 року вийшла четверта версія Керівництва зі звітності у сфері сталого розвитку G4, що випускається Глобальною ініціативою зі звітності (GRI). Проте, зміни в європейському законодавстві не мають прямого впливу на вітчизняні підприємства. Директива, насамперед, вплине на компанії, які працюють на міжнародних ринках, а також, чиї материнські компанії знаходяться в Європі і підпадають під дію нового законодавчого акту.

ТЕМА 10. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК В УПРАВЛІННІ РИЗИКАМИ ПІДПРИЄМСТВА

10.1. Загальні підходи до невизначеності і ризику.

10.2. Види економічного ризику.

10.3. Роль обліку в процесі формування інформаційного забезпечення управління ризиками. Управління ризиками інструментами бухгалтерського обліку.

10.1. Загальні підходи до невизначеності і ризику.

Підприємства функціонують в умовах постійних змін зовнішнього середовища, що зумовлені політикою держави, мінливістю природно-кліматичних умов, розвитком ринкової економіки тощо. Ці зміни в різній степені впливають на господарську діяльність підприємств, вимагаючи прийняття відповідних управлінських рішень щодо їх подальшого розвитку.

Управлінський персонал не може в повній мірі спрогнозувати зміни зовнішнього середовища та достовірно оцінити вплив цих змін на діяльність підприємства. Відсутність достовірної інформації про стан та можливі зміни середовища функціонування суб'єктів господарювання спричиняє ситуацію невизначеності.

Економічний ризик виникає при будь-яких видах підприємницької діяльності, спрямованих на одержання прибутку і пов'язаних з виробництвом та реалізацією продукції (товарів, послуг, робіт), товарно-грошовими і фінансовими операціями, комерцією, реалізацією науково-технічних проектів.

Відмінність між ризиком та невизначеністю полягає в тому, що ймовірність першого можна визначити розрахунковим шляхом на основі різних методів; дані для розрахунку наслідків невизначеності відсутні.

10.2. Види економічного ризику.

Складність класифікації ризиків полягає в досить значній їх кількості.

Існують різні види ризиків, які здійснюють вплив на діяльність суб'єктів господарювання (рис. 10.1).

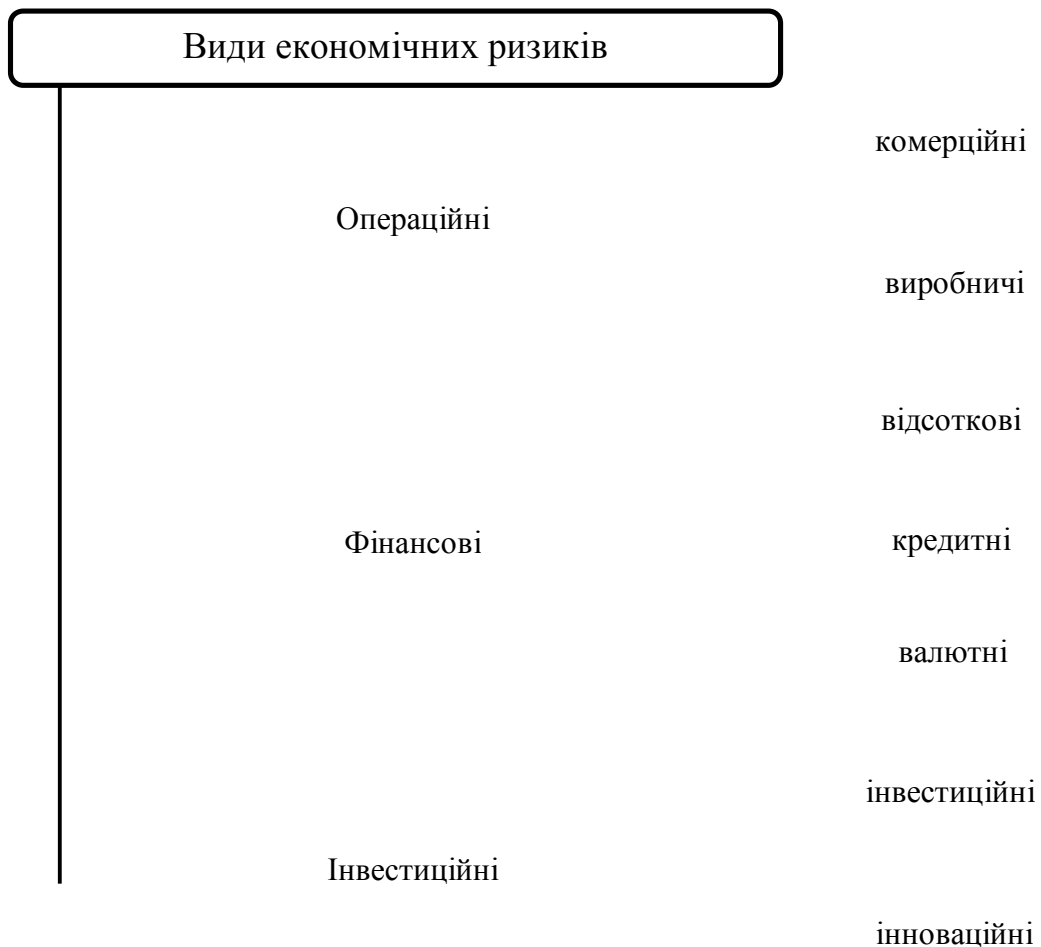

Рис. 10.1. Види економічних ризиків

10.3. Роль обліку в процесі формування інформаційного забезпечення управління ризиками. Управління ризиками інструментами бухгалтерського обліку.

Для оцінки ризику і прийняття обґрунтованих управлінських рішень необхідно в системі обліку формувати інформацію про можливі ризики в діяльності підприємства.

Існують різні методики визначення ризиків та зменшення їх величини. За допомогою інструментів бухгалтерського обліку можна зменшувати їх вплив на діяльність підприємств. Сюди відносять:

- створення резерву сумнівних боргів та забезпечень,
- формування резервів гарантійного обслуговування покупців та гарантійних зобов'язань,
- страхування майна та діяльності.
- створення резервного капіталу тощо.

ТЕМА 11. ЯКІСТЬ ОБЛІКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ ТА БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

11.1. Якість облікової інформації.

11.2. Якість бухгалтерського обліку.

11.1. Якість облікової інформації.

Нині наявність якісної інформації про діяльність підприємства є запорукою ефективного ведення бізнесу. Інформаційні ресурси відіграють таку ж важливу роль, як і матеріальні, фінансові, трудові.

Якість облікової інформації залежить, насамперед, від організації бухгалтерського обліку, компетентності працівників бухгалтерії, ефективної системи внутрішнього контролю та якості нормативно-правових актів, які регулюють бухгалтерський облік. Водночас важливу нішу в забезпеченні якості облікової інформації займають також усвідомлення керівництвом підприємства мети обліку, корпоративна культура, організація робочого місця.

Якісні характеристики облікової інформації наведені в Національному положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». Щоб інформація була якісною, вона повинна бути: дохідливою і зрозумілою; доречною; достовірною; зіставною.

В Концептуальній основі фінансової звітності якісні характеристики

інформації поділені на дві групи: основоположні та посилювальні. Доречність та правдиве подання віднесено до основоположних якісних характеристик. Посилювальними характеристиками є зіставність, можливість перевірки, вчасність та зрозумілість

11.2. Якість бухгалтерського обліку.

Якість бухгалтерського обліку суттєво залежить від кваліфікації облікових працівників. Вимоги до професії бухгалтера, її ролі постійно змінювались в процесі глобалізації економічного розвитку. Навчальні заклади повинні забезпечити підготовку висококваліфікованих фахівців за сучасними світовими стандартами, новітніми методиками навчання..

Належній якості бухгалтерського обліку сприяє раціональна організація методичного, технологічного та організаційного етапів обліку.

Якість бухгалтерського обліку залежить від його цілей. До прийняття Податкового кодексу України, було яскраво виражене функціонування податкового обліку. Облікова інформація, яка формувалась відповідно до Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств», суттєво відрізнялась від інформації щодо таких же об'єктів обліку, але сформованої за даними фінансового обліку. З прийняттям Податкового кодексу України норми податкового законодавства зближені з нормами фінансового обліку. Також важливим для забезпечення якості бухгалтерського обліку є виділення в його системі управлінського обліку.

Одним з аспектів якісної організації бухгалтерського обліку стає дослідження на сумісність працівників бухгалтерії та їх здатності працювати в колективі.

Термінологічний словник

Активи – ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання яких, як очікується, приведе до отримання економічних вигод у майбутньому.

Активний ринок – ринок, якому притаманні такі умови: предмети, що продаються та купуються на цьому ринку, є однорідними; у будь-який час можна знайти зацікавлених продавців і покупців; інформація про ринкові ціни є загальнодоступною.

Баланс – звіт про фінансовий стан підприємства, який відображає на певну дату його активи, зобов'язання і власний капітал.

Безнадійна дебіторська заборгованість – поточна дебіторська заборгованість, щодо якої існує впевненість про її неповернення боржником або за якою минув строк позивної давності.

Будівництво – спорудження нового об'єкта, реконструкція, розширення, добудова, реставрація і ремонт об'єктів, виконання монтажних робіт.

Бухгалтерська звітність – звітність, що складається на підставі даних бухгалтерського обліку для задоволення потреб певних користувачів.

Бухгалтерський облік – процес виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації про діяльність підприємства зовнішнім та внутрішнім користувачам для прийняття рішень.

Валюта звітності – грошова одиниця України.

Валютний курс – встановлений Національним банком України курс грошової одиниці України до грошової одиниці іншої країни.

Валютний ризик – імовірність того, що вартість фінансового інструмента буде змінюватися внаслідок змін валютного курсу.

Витрати – зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за

винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власниками).

Відсотковий ризик – імовірність того, що вартість фінансового інструмента буде змінюватися внаслідок змін відсоткових ставок.

Власний капітал – частина в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань.

Внутрішньогосподарський (управлінський) облік – система обробки та підготовки інформації про діяльність підприємства для внутрішніх користувачів у процесі управління підприємством.

Внутрішня вартість – різниця між справедливою вартістю акцій, на які постачальник товарів (робіт, послуг) за договором про платіж на основі акцій має право підписатися або отримати їх, та вартістю, яка йому повинна бути виплачена за ці акції.

Господарська операція – дія або подія, яка викликає зміни в структурі активів та зобов'язань, власному капіталі підприємства.

Гудвіл – перевищення вартості придбання над часткою покупця у справедливій вартості придбаних ідентифікованих активів та зобов'язань на дату придбання.

Дебіторська заборгованість – сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату.

Дивіденди – частина чистого прибутку, розподілена між учасниками (власниками) відповідно до частки їх участі у власному капіталі підприємства.

Доходи – збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу (за винятком зростання капіталу за рахунок внесків власників).

Економічна вигода – потенційна можливість отримання підприємством грошових коштів від використання активів.

Забезпечення – зобов'язання з невизначеними сумою або часом погашення на дату балансу.

Звичайна діяльність – будь-яка основна діяльність підприємства, а також операції, що її забезпечують або виникають внаслідок її проведення.

Звіт про власний капітал – звіт, який відображає зміни у складі власного капіталу підприємства протягом звітного періоду.

Звіт про рух грошових коштів – звіт, який відображає надходження і видаток грошових коштів у результаті діяльності підприємства у звітному періоді.

Звіт про фінансові результати – звіт про доходи, витрати і фінансові результати діяльності підприємства.

Зменшення корисності – втрата економічної вигоди в сумі перевищення залишкової вартості активу над сумою очікуваного відшкодування.

Зобов'язання – заборгованість підприємства, що виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди.

Кваліфікаційний актив – актив, який обов'язково потребує суттєвого часу для його створення.

Користувачі фінансової звітності – фізичні або юридичні особи, які потребують інформації про діяльність підприємства для прийняття рішень.

Кредитний ризик – імовірність втрат однієї зі сторін – укладачів контракту про придбання фінансового інструмента внаслідок невиконання зобов'язання іншою стороною.

Ліквідаційна вартість – сума коштів або вартість інших активів, яку підприємство очікує отримати від реалізації (ліквідації) необоротних активів після закінчення строку їх корисного використання (експлуатації), за вирахуванням витрат, пов'язаних з продажем (ліквідацією).

Облікова політика – сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності.

Первісна вартість – історична (фактична) собівартість необоротних активів у сумі грошових коштів або справедливої вартості інших активів, сплачених (переданих), витрачених для придбання (створення) необоротних активів.

Первинний документ – документ, який містить відомості про господарську операцію та підтверджує її здійснення.

Переоцінена вартість – вартість необоротних активів після їх переоцінки.

Примітки до фінансових звітів – сукупність показників і пояснень, яка забезпечує деталізацію і обґрунтованість статей фінансових звітів, а також інша інформація, розкриття якої передбачено відповідними положеннями (стандартами).

Принцип бухгалтерського обліку – правило, яким слід керуватися при вимірюванні, оцінці та реєстрації господарських операцій і при відображенні їх результатів у фінансовій звітності.

Провідний управлінський персонал – персонал, відповідальний за керівництво, планування та контролювання діяльності підприємства

Ризик грошового потоку – імовірність зміни величини майбутнього грошового потоку, пов'язаного з монетарним фінансовим інструментом.

Ризик ліквідності – імовірність втрат внаслідок неспроможності виконати свої зобов'язання у зв'язку з неможливістю реалізувати фінансові активи за справедливою вартістю.

Ринкова вартість фінансової інвестиції – сума, яку можна отримати від продажу фінансової інвестиції на активному ринку.

Ринковий ризик – імовірність того, що вартість фінансового інструмента буде змінюватися внаслідок змін ринкових цін незалежно від того, чи спричинені ці зміни факторами, які притаманні конкретному типу цінних паперів чи їх емітенту, або факторами, які впливають на вартість всіх цінних паперів в обігу на ринку.

Справедлива вартість –сума, за якою може бути здійснений обмін активу, або оплата зобов'язання в результаті операції між обізнаними, зацікавленими та незалежними сторонами.

Стаття – елемент фінансового звіту, який відповідає критеріям, установленим цим Положенням (стандартом).

Суттєва інформація –інформація, відсутність якої може вплинути на рішення користувачів фінансової звітності. Суттєвість інформації визначається відповідними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку та керівництвом підприємства.

Теперішня вартість –дисконтована сума майбутніх платежів (за вирахуванням суми очікуваного відшкодування), яка, як очікується, буде необхідна для погашення зобов'язання в процесі звичайної діяльності підприємства.

Фінансова звітність –бухгалтерська звітність, що містить інформацію про фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період.

Ціновий ризик – імовірність цінових змін внаслідок валютного, відсоткового та ринкового ризиків.

Чиста реалізаційна вартість дебіторської заборгованості – сума поточної дебіторської заборгованості за вирахуванням резерву сумнівних боргів.

Чисті активи – активи підприємства за вирахуванням його зобов'язань.

